

Pregled izvajanja ukrepov za rezijanščino ter jezikovnih različic Nadiških dolin, Terske in Kanalske doline

Helena Lupinc, Katja Canalaz

9 maggio 2025 9. maj 2025
16 maggio 2025 16. maj 2025

Aula del Consiglio regionale, Trieste, piazza Oberdan 6
Dvorana deželnega sveta v Trstu, Trg Oberdan 6

1 Uvod

V poročilu je predstavljena analiza izvajanja ukrepov za razvoj rezijanščine in narečnih različic slovenskega jezika v Nadiških dolinah ter Terski in Kanalski dolini, ki jih določata 20. in 22. člen Deželnega zakona št. 26 z dne 16. 11. 2007 »Deželna pravila o varstvu slovenske jezikovne manjšine«.

Ukrepi predvidevajo financiranje vrste dejavnosti in projektov, ki reflektirajo razvejanost slovenske skupnosti v videmski pokrajini, za katero je značilen samosvoj družbeni, gospodarski, kulturni in jezikovni razvoj. Poznano je dejstvo, da so se območja avtohtone slovenske poselitve v videmski pokrajini zaradi zgodovinskih okoliščin razvijala drugače od preostalega dela slovenske skupnosti v Italiji (Brezigar 2017, 26). Beneški Slovenci in Slovenke so na primer postali del Kraljevine Italije že leta 1866, zaradi česar niso imeli možnosti izobraževanja v šolah s slovenskim učnim jezikom, kot je to veljajo za preostale Slovence in Slovenke v Avstro-Ogrski. Ta zgodovinska razlika je povzročila, da se je slovenščina v poldrugem stoletju v videmski pokrajini razvijala ločeno in da so danes razlike s tržaško in goriško pokrajino izrazite, tudi na jezikovni ravni. Opisane razmere so spodbudile okrepitev zakonodajnega varstva slovenske skupnosti na Videmskem, izraženega tako v Zakonu št. 38 z dne 23. 2. 2001 – Pravila o varstvu slovenske jezikovne manjšine v deželi Furlaniji – Julijski krajini (v nadaljevanju Z 38/2001), kot tudi v Deželnem zakonu št. 26 z dne 16. 11. 2007 – Deželna pravila o varstvu slovenske jezikovne manjšine (v nadaljevanju DZ 26/2007).

Oba zakona namreč predvidevata posebne ukrepe za videmsko pokrajino – priznavata potrebo po podpori družbenega, gospodarskega in okoljskega razvoja območja, na katerem živi slovenska skupnost, ter določata dodeljevanje namenskih sredstev v podporo rezijanščini in drugim narečnim različicam Nadiških dolin, Terske in Kanalske doline. Omenjene ukrepe DZ 26/2007 definira v 20. in 22. členu ter členu 21 bis, v tem poročilu pa sledi analiza njihovega izvajanja.

2

20. člen DZ 26/2007 predvideva letno financiranje za namene iz tretjega odstavka 21. člena Z 38/2001. Financiranje je bilo namenjeno medobčinskim teritorialnim unijam (Medobčinska teritorialna unija za Železno in Kanalsko dolino, Medobčinska teritorialna unija za Tersko dolino in Medobčinska teritorialna unija za Nadiške doline), dokler jih Deželni zakon št. 21 iz leta 2019 ni ukinil in jih s 1. januarjem 2021 nadomestil z drugimi upravnimi enotami na lokalni in regionalni ravni. Večina sredstev iz 20. člena je danes pretežno namenjena Skupnosti gorskega območja Železne in Kanalske doline ter Skupnosti gorskega območja Nadiža in Ter, v manjši meri pa tudi nekaterim lokalnim društvom. Na podlagi 20. člena se financirajo dejavnosti za spodbujanje družbenega, gospodarskega in okoljskega razvoja občin na obravnavanem območju ter so del poselitvenega območja slovenske skupnosti.

Člen 21 bis DZ 26/2007 predpisuje posebni prispevek za Občino Špeter. Deželna uprava naj bi vsako leto odobrila poseben prispevek za kritje stroškov, ki jih ima občinska uprava za redno vzdrževanje in upravljanje Večstopenjske šole s slovensko-italijanskim dvojezičnim poukom v Špetru, vključno s stroški za obšolske dejavnosti ter za prilagoditev in ureditev šolskih prostorov. Člen se sicer že vrsto let ne izvaja, zato smo ga iz naše analize izvzeli.

22. člen DZ 26/2007 določa prispevke za izvajanje ukrepov za rezijanščino ter jezikovnih različic v Nadiških dolinah ter Terski in Kanalski dolini. Predvideno je financiranje dejavnosti za rezijanščino, za katero se lahko prijavijo Občina Rezija ter organizacije in društva z registriranim sedežem v tej občini. Za spodbujanje narečnih različic v Nadiških dolinah ter Terski in Kanalski dolini pa je zagotovljeno financiranje dejavnosti, ki jih predlagajo občine ter organizacije in društva z registriranim sedežem in izpričanim delovanjem na tem območju.

Izvora sredstev za prispevke na podlagi 20. in 22. člena se razlikujeta. Sredstva, ki jih dodeljujejo na podlagi 20. člena DZ 26/2007, se črpajo iz italijanskega državnega proračuna v skladu s tretjim odstavkom 21. člena Z 38/2001. Sredstva, ki jih dodeljujejo na podlagi 22. člena DZ 26/2007, pa se financirajo iz proračuna Avtonomne dežele Furlanije – Julijske krajine.

V poročilu predstavljamo natančno analizo izvajanja ukrepov iz 20. in 22. člena DZ 26/2007. Poročilo ponuja pregled financiranih dejavnosti in projektov, ki so bili izpeljani v letih 2021, 2022, 2023 in 2024 na obravnavanem poselitvenem območju slovenske skupnosti, tudi na osnovi zbranih pričevanj s predstavniki nosilcev teh projektov in odgovornih oseb, ki so vključeni v postopke dodeljevanja sredstev. V nadaljevanju bova izpostavili problematične točke, povezane s postopki dodeljevanja sredstev za izvedbo predvidenih ukrepov, a tudi nekatere predloge izboljšav. V sklepnem delu bova ugotovitve primerjali s izsledki zadnje temeljite analize o izvajanju ukrepov za rezijanščino ter jezikovnih različic Nadiških dolin ter Terske in Kanalske doline, ki sta jo izvedli Ilaria Ciccone in Živa Gruden za drugo Deželno konferenco o varstvu slovenske jezikovne manjšine (v nadaljevanju Deželno konferenco).

2 Metodologija

Pri pripravi poročila o izvajanju ukrepov, ki jih za videmsko pokrajino predvideva DZ 26/2007, sva najprej pregledali deželne odločbe o dodelitvi finančnih sredstev po 20. in 22. členu tega zakona. Dokumente je posredovala Služba Avtonomne dežele Furlanije - Julijske krajine za manjšinske jezike in deželne rojake v tujini, pristojna za izvajanje ukrepov, namenjenih slovenski manjšini. Nato sva pregledali finančna sredstva, izplačana v štiriletnem obdobju 2021–2024, torej v obdobju med tretjo in četrto Deželno konferenco. Da bi preverili učinkovitost izvedenih dejavnosti ter morebitne kritične točke v postopkih dodeljevanja sredstev in izvajanja projektov, sva nazadnje opravili intervjuje s predstavniki organizacij in društev, ki prejemajo ta sredstva.

Od skupaj petnajstih (15) upravičenih organizacij in društev jih je v zadnji fazi intervjuvanja sodelovalo le devet (9).

Od devetih subjektov, ki so se udeležili razgovora:

- sta 2 upravičena samo do sredstev iz 20. člena;
- je 5 upravičenih samo do sredstev iz 22. člena;
- sta 2 upravičena do sredstev iz 20. in 22. člena.

V nadaljevanju je predstavljen seznam organizacij, s katerimi sva izvedli intervjuje, prerazporejen glede na načelo teritorialnosti in člen, po katerem se dejavnost financira:

	Upravičenci v skladu z 20. členom	Upravičenci v skladu z 22. členom
	<i>Kanalska in Železna dolina</i>	
1	Skupnost gorskega območja Železne in Kanalske doline ¹	
	<i>Nadiške doline in Terska dolina</i>	
2	Inštitut za slovensko kulturo ²	
3	Zavod za slovensko izobraževanje ³	
4		Center za kulturne raziskave Bardo ⁴
5		Kulturno društvo Rečan Aldo Klodič ⁵
6	Skupnost gorskega območja Nadiža in Ter ⁶	
	<i>Rezija</i>	
7		Občina Rezija ⁷
8		Kulturno društvo "Rozajanski Dum" ⁸
9		PS Krama, mercanti di storie ETS

¹Ital. Comunità di montagna Canal del Ferro e Val Canale. ²Ital. Istituto per la cultura slovena. ³Ital. Istituto per l'istruzione slovena. ⁴Ital. Centro ricerche culturali di Lusevera. ⁵Ital. Circolo culturale Rečan Aldo Klodič. ⁶Ital. Comunità di montagna del Natisone e Torre. ⁷Ital. Comune di Resia. ⁸Ital. Circolo culturale resiano "Rozajanski Dum".

Intervjuje sva opravili marca in aprila 2025, neposredno pred četrto Deželno konferenco. Razgovori so potekali na različne načine: osebno (v živo), na daljavo (videokonferenčno) ali v pisni obliki. Šlo je za polstrukturirane intervjuje, sestavljene iz sedmih glavnih vprašanj, ki sva jih po potrebi prilagodili posameznim skupnostim.

Intervjuvancem sva postavili naslednja vprašanja:

1. Katere ukrepe (dejavnosti, projekte ...) je subjekt, ki ga zastopate, izvedel s sredstvi iz 20. in 22. člena DZ 26/2007?
2. Ali menite, da dodeljena sredstva zadostujejo? Če menite, da ne: katere ukrepe bi bilo po vašem mnenju treba dodatno podpreti?
3. Kako ocenjujete postopek za dostop do sredstev in njihovo upravljanje?
4. Kako so izvedene dejavnosti vplivale na družbeni, gospodarski in okoljski razvoj ter jezikovno politiko poselitvenega območja slovenske manjšine?
5. Ali obstajajo dejavnosti, ki so bile sicer načrtovane, a jih niste mogli izvesti? Na katere težave ste naleteli?
6. Kako ocenjujete komunikacijo s pristojno deželno službo?
7. Ali imate predloge v zvezi s temi vprašanji?

Da bi dobili čim popolnejšo sliko, sva vprašalnik posredovali tudi nekaterim predstavnikom Avtonomne dežele Furlanije - Julijske krajine, ki so vključeni v postopke dodeljevanja sredstev. Za razgovor sva tako zaprosili Odbornika za lokalno samoupravo, sistem javnih uslužbencev, varnost, priseljevanje, deželne rojake v tujini in manjšinske jezike ter vodjo (t. i. nosilca organizacijskega položaja) Službe za manjšinske jezike in deželne rojake v tujini. Nazadnje sva pridobili še mnenje člana Deželne posvetovalne komisije za slovensko jezikovno manjšino (v nadaljevanju Deželne posvetovalne komisije), izvoljenega za videmsko pokrajino, ki trenutno opravlja tudi funkcijo odbornika in podžupana v občini Dreka.

4

3 Ukrepi na podlagi 20. člena DZ 26/2007

3.1 *Financirani projekti in dejavnosti*

Dvajseti člen DZ 26/2007, v katerega se prenašajo določila 21. člena Z 38/2001, določa, da se del državnih finančnih sredstev nameni Nadiškim dolinam in Terski dolini ter Železni in Kanalski dolini za financiranje projektov na področju družbenega, gospodarskega in okoljskega razvoja. Na podlagi mnenja Deželne posvetovalne komisije glede dodelitve in razporeditve sredstev pristojno deželno odborništvo seznanjati upravičene organizacije z zneskom financiranja ter okvirno določi njegovo namembnost.

Pred analizo zbranih podatkov objavljamo preglednico s podatki o sredstvih, dodeljenih v štiriletnem obdobju 2021–2024: za vsako leto so prikazani področje ukrepanja, upravičena organizacija, znesek financiranja in načrt porabe sredstev.

Preglednica 1: Pregled sredstev, dodeljenih na podlagi 20. člena DZ 26/2007 v obdobju 2021–2024

Področje ukrepanja	Upravičena organizacija	Znesek financiranja	Načrt porabe sredstev
2021			
Kanalska in Železna dolina	Skupnost gorskega območja Železne in Kanalske doline	340.000 EUR	Podpora trgovskim, kmetijskim, gozdarskim in obrtnim podjetjem, ki delujejo na območjih, kjer živi slovenska manjšina, z namenom delnega zmanjšanja stroškov poslovanja v skladu z evropskimi predpisi.
		204.000 EUR	Vzdrževalna dela na javnih nepremičninah; izvedba javnih gradenj in nakup strojev za okoljska vzdrževalna dela.
		80.000 EUR	Organizacija tečajev slovenskega in nemškega jezika v sodelovanju s šolami na območju Kanalske doline.
		Skupaj	624.000 EUR
Nadiške doline in Terska dolina	Skupnost gorskega območja Nadiža in Ter	660.000 EUR	Podpora trgovskim, kmetijskim, gozdarskim in obrtnim podjetjem, ki delujejo na območjih, kjer živi slovenska manjšina, z namenom delnega zmanjšanja stroškov poslovanja v skladu z evropskimi predpisi.
		396.000 EUR	Vzdrževalna dela na javnih nepremičninah; izvedba javnih gradenj in nakup strojev za okoljska vzdrževalna dela.
		200.000 EUR	Podpiranje in pospeševanje pridelave avtohtonega sadja in zelenjave na hribovitih območjih.
		Skupaj	1.291.000 EUR
	Zavod za slovensko izobraževanje	35.000 EUR	Organizacija in upravljanje šolskega prevoza učencev dvojezične večstopenjske šole v Špetru, ki ne prebivajo v občini Špeter in Nadiških dolinah. Organizacija in upravljanje šolskega prevoza nekdanjih učencev dvojezične večstopenjske šole v Špetru, ki zdaj obiskujejo drugostopenjske srednje šole v Gorici.
Skupaj			1.291.000 EUR
Skupno financiranje v skladu z 20. členom za leto 2021			1.915.000 EUR

2022			
Kanalska in Železna dolina	-	-	-
Nadiške doline in Terska dolina	Skupnost gorskega območja Nadiža in Ter	80.000 EUR	Adaptacija in sanacija objekta, v katerem se nahajata Etnografski muzej in Kulturni center slovenske manjšine
	Zavod za slovensko izobraževanje	35.000 EUR	Organizacija in upravljanje šolskega prevoza učencev dvojezične večstopenjske šole v Špetru, ki ne prebivajo v občini Špeter in Nadiških dolinah. Organizacija in upravljanje šolskega prevoza nekdanjih učencev dvojezične večstopenjske šole v Špetru, ki zdaj obiskujejo drugostopenjske srednje šole v Gorici.
Skupaj			115.000 EUR
Skupno financiranje v skladu z 20. členom za leto 2022			115.000 EUR
2023			
Kanalska in Železna dolina	Skupnost gorskega območja Železne in Kanalske doline	381.150 EUR	Podpora trgovskim, kmetijskim, gozdarskim in obrtnim podjetjem, ki delujejo na območjih, kjer živi slovenska manjšina, z namenom delnega zmanjšanja stroškov poslovanja v skladu z evropskimi predpisi.
		163.350 EUR	Vzdrževalna dela na javnih nepremičninah; izvedba javnih gradenj in nakup strojev za okoljska vzdrževalna dela.
Skupaj			544.500 EUR

Nadiške doline in Terska dolina	Skupnost gorskega območja Nadiža in Ter	663.300 EUR	Podpora trgovskim, kmetijskim, gozdarskim in obrtnim podjetjem, ki delujejo na območjih, kjer živi slovenska manjšina, z namenom delnega zmanjšanja stroškov poslovanja v skladu z evropskimi predpisi.
		331.650 EUR	Vzdrževalna dela na javnih nepremičninah; izvedba javnih gradenj in nakup strojev za okoljska vzdrževalna dela.
		110.550 EUR	Nadaljnje izvajanje in implementacija projekta za podpiranje in pospeševanje pridelave avtohtonega sadja in zelenjave na hribovitih območjih.
	Inštitut za slovensko kulturo	450.000 EUR	Implementacija in usklajevanje turistične ponudbe v v Nadiških dolinah in v Terski dolini ter v Železni in Kanalski dolini v okviru projekta <i>Mi smo tu</i> .
	Zavod za slovensko izobraževanje	35.000 EUR	Organizacija in upravljanje šolskega prevoza učencev dvojezične večstopenjske šole v Špetru, ki ne prebivajo v občini Špeter in Nadiških dolinah. Organizacija in upravljanje šolskega prevoza nekdanjih učencev dvojezične večstopenjske šole v Špetru, ki zdaj obiskujejo drugostopenjske srednje šole v Gorici.
		5.000 EUR	Program izobraževalnih in rekreativnih dejavnosti v slovenskem jeziku, namenjenih mladim, ki se je izvajal leta 2024.
Skupaj			1.595.500 EUR
Skupno financiranje v skladu z 20. členom za leto 2023			2.140.000 EUR

2024			
Kanalska in Železna dolina	-	-	-
Nadiške doline in Terska dolina	Zavod za slovensko izobraževanje	40.000 EUR	Organizacija in upravljanje šolskega prevoza učencev dvojezične večstopenjske šole v Špetru, ki ne prebivajo v občini Špeter in Nadiških dolinah. Organizacija in upravljanje šolskega prevoza nekdanjih učencev dvojezične večstopenjske šole v Špetru, ki zdaj obiskujejo drugostopenjske srednje šole v Gorici.
		5.000 EUR	Program izobraževalnih in rekreativnih dejavnosti v slovenskem jeziku, namenjenih mladim, ki se bo izvajal leta 2024.
Skupaj			45.000 EUR
Skupno financiranje v skladu z 20. členom za leto 2024			45.000 EUR
ZNESEK FINANCIRANJA V ŠTIRILETNEM OBDOBJU 2021–2024			4.215.000 EUR

8

Iz preglednice je razvidno, da znašajo finančna sredstva, izplačana v skladu z 20. členom DZ 26/2007 za štiriletno obdobje 2021–2024, skupaj 4.215.000 evrov. Večji del sredstev je bil dodeljen Nadiškim dolinam in Terski dolini (3.046.500 evrov), manjši pa območju Kanalske in Železne doline (1.168.500 evrov). Pomemben delež financiranih dejavnosti se izvaja v obliki triletnih projektov.

Glavna upravičenca do sredstev na podlagi 20. člena DZ 26/2007 sta obe skupnosti gorskih območij: približno dve tretjini sredstev sta bili dodeljeni Nadiškim dolinam in Terski dolini, ena tretjina pa Kanalski in Železni dolini. Druga upravičenca sta Inštitut za slovensko kulturo in Zavod za slovensko izobraževanje – oba imata sedež v Špetru.

3.2 Ocene predstavnikov upravičenih organizacij

V nadaljevanju so predstavljene glavne ugotovitve, ki izhajajo iz intervjujev s predstavniki upravičenih organizacij in društev.

3.2.1 Postopek dodeljevanja sredstev

Skupnost gorskega območja Kanalske in Železne doline je podala pripombe na postopek dodeljevanja sredstev, obenem pa je opozorila tudi na vprašanja, ki zahtevajo posebno pozornost. Po sedanjem postopku se financiranje dodeli skupnosti gorskega območja, vendar ta nima pravice do podaje mnenj ali pripomb glede namembnosti sredstev. Intervjuvanci poudarjajo, da je bila v preteklosti uporaba sredstev v celoti prepuščena lokalnim subjektom, kar je zavodu omogočilo, da je predstavil razvojni načrt, skladen s potrebami posameznega gorskega območja. Tako je skupnost gorskega območja v dogovoru s tremi lokalnimi občinami, za katere je pristojna, opredelila prednostne ukrepe in jih vključila v teritorialni razvojni program, nato pa jih je posredovala deželni upravi v dokončno potrditev. Skupnost gorskega območja ugotavlja, da v zadnjem času ni vključena v postopke določanja razvojnih ciljev. Zavzema se tudi za dostop do dodatnih sredstev za lažje izvajanje manjših naložb.

Na splošno so vse anketirane organizacije izrazile zadovoljstvo s komunikacijo v odnosu z deželno upravo – ocenile so, da je ta v vseh fazah postopka odlična.

3.2.2 Upravljanje dodeljenih sredstev

Nobena izmed skupnosti gorskih območij ni imela posebnih težav pri upravljanju dodeljenih sredstev – z nekaj posamičnimi izjemami. Skupnost gorskega območja Nadiža in Ter na primer izpostavlja nekatere problematične vidike pri vzdrževalnih delih na javnih površinah: zlasti opozarja na pomanjkanje osebja in nenehne spremembe predpisov, odločilna dejavnika, ki upočasnjujeta izvajanje načrtovanih dejavnosti.

Na tem mestu velja izpostaviti *Projekt Benečija*, ki ga vodi Inštitut za slovensko kulturo. Gre za pomemben triletni projekt, katerega cilj je spodbuditi razvoj turizma v petnajstih (15) občinah od Nadiške doline do Rezije. Med drugim je cilj projekta povezati vse deležnike (javne zavode, gostince, hotelirje in lokalna podjetja) za podporo izmenjavi mnenj in sodelovanju ter s tem za spodbujanje učinkovitega gospodarskega razvoja na področju turizma. Glede na zapletenost projekta organizacija opozarja na nekatera nerešena vprašanja v zvezi s časovnico nakazovanja sredstev na račun upravičenca: akontacija v višini 80 % letne dotacije se izplača šele aprila, po odobritvi poročila o porabi sredstev v prejšnjem proračunskem letu. To omejuje ali celo onemogoča načrtovanje projektnih dejavnosti v prvih mesecih leta. Dodatna težava je v samem postopku finančnega poročanja, pri katerem mora biti pokrit celoten znesek letnega financiranja, zato mora organizacija, ki je prejemnica subvencije, zaprositi za bančno posojilo (za kritje preostalih 20 % letne dotacije). Vse to prispeva k nestabilnosti in negotovosti, ne le v smislu načrtovanja in izvajanja dejavnosti, temveč tudi plačevanja sodelavcev, ki delajo na projektu, ali zaposlovanja novega kadra.

Po drugi strani predstavnik Zavoda za slovensko izobraževanje ni izpostavil težav pri izpolnjevanju načrtovanih projektnih obveznosti. Te predvidevajo predvsem organizacijo in upravljanje šolskih prevozov za učence, ki obiskujejo večstopenjsko dvojezično šolo v Špetru, ter prevozov za nekdanje učence, ki so se odločili za nadaljevanje šolanja v slovenskem jeziku na drugostopenjskih šolah v Gorici.

9

3.2.3 Vpliv izvajanja ukrepov na gospodarski razvoj območja in dodatne pripombe

Na splošno so vsi subjekti zadovoljni z rezultati izvedenih dejavnosti.

Skupnosti gorskih območij še posebej cenita finančna sredstva za podporo malim lokalnim podjetjem in se zavedata njihove vrednosti. V zadnjih letih so pomen takšnih ukrepov prepoznala tudi podjetja sama. Vendar pa Skupnost gorskega območja Železne in Kanalske doline prosi za sistemizacijo financiranja in povišanje sredstev, kar bi omogočilo izvedbo nekaterih manjših naložb za spodbujanje gospodarskega in regijskega razvoja.

Pomembni so tudi ukrepi, namenjeni podpiranju in pospeševanju pridelave avtohtonega sadja in zelenjave na hribovitih območjih. Zlasti Skupnost gorskega območja Nadiža in Ter meni, da so ti ukrepi zelo koristni za razvoj lokalnega gospodarstva, pozitivno pa vplivajo tudi na turistični sektor.

Tudi obsežen projekt spodbujanja in razvoja turizma, ki ga koordinira Inštitut za slovensko kulturo, daje prve zadovoljive rezultate. Veliko je prizadevanj za mreženje in sodelovanje z najpomembnejšimi deželnimi in mednarodnimi turističnimi organizacijami.

3.3 Ocene odgovornih za postopke dodeljevanja sredstev

Zbrana pričevanja prejemnikov prispevkov bova v nadaljevanju poročila dopolnili z ocenami, ki sva jih pridobili od nekaterih odločevalcev oziroma uradnih akterjev, pristojnih za načrtovanje in izvajanje

postopkov dodeljevanja subvencij. Kot sva opisali v metodoloških pojasnilih, sva za namene raziskave intervjuvali odbornika Avtonomne dežele FJK za lokalno samoupravo, sistem javnih uslužbencev, varnost, priseljevanje, deželne rojake v tujini in manjšinske jezike, vodjo Službe za manjšinske jezike in deželne rojake v tujini Avtonomne dežele FJK in predstavnika videmske pokrajine v deželni posvetovalni komisiji za slovensko manjšino.

Vodja Službe za manjšinske jezike in deželne rojake v tujini je nazorno orisal postopek porazdelitve financiranja na podlagi 20. člena. Ključno vlogo pri tem ima Deželna posvetovalna komisija, ki jo sestavljajo a) pristojni deželni odbornik ali njegov pooblaščenec, ki opravlja funkcijo predsednika; b) šest članov, po dva za vsako izmed treh nekdanjih pokrajin – tržaško, goriško in videmsko – ki jih imenujeta krovni organizaciji slovenske manjšine; c) trije člani, po eden za vsako izmed nekdanjih treh pokrajin, ki jih izvoli skupščina slovensko govorečih voljenih predstavnikov v lokalnih upravah; d) en član Deželne šolske komisije za izobraževanje v slovenskem jeziku.

Vodja Službe za manjšinske jezike in deželne rojake v tujini pojasnjuje, da znesek ni fiksni, saj ga posvetovalna komisija vsakokrat določi posebej. Porazdelitev sredstev se torej določa vsako leto na podlagi potreb lokalnih skupnosti in prednostnih usmeritev Deželne posvetovalne komisije. Deželni odbornik, pristojen za manjšinske jezike, pojasnjuje, da Deželna posvetovalna komisija ni vedno mogla ugoditi vsem potrebam in željam, kljub temu pa si člani komisije prizadevajo za najboljše možne odločitve.

Deželna uprava skuša ustrezno skrb posvečati zlasti lokalnim javnim ustanovam, posebej pa še tistim, ki delujejo na območjih Nadiških dolin in Terske doline. Te namreč izpostavljajo težave pri zaposlovanju strokovnega kadra, posebej zaradi izseljevanja mlajše generacije, ki je v tem okolju značilen in izredno razširjen pojav. Deželni odbornik opozarja na možno obliko podpore, ki bi jo za te potrebe lahko ponudilo Evropsko združenje za teritorialno sodelovanje (EZTS), saj bi zlasti v Nadiških dolinah lahko bilo orodje za razvoj turizma in s tem pred begom zadrževalo lokalno delovno silo.

Predstavniki videmske pokrajine v Deželni posvetovalni komisiji poziva k temeljitemu premisleku o namembnosti uporabe sredstev, ki se dodeljujejo skupnostim gorskega območja v skladu z 20. členom. Opozarja namreč na potrebo po večjem financiranju malim podjetjem, ki poslujejo na obravnavanem območju in nosijo temeljno vlogo pri spodbujanju družbeno-ekonomskega razvoja teh dolin.

V nadaljevanju strnjeno ponazarjava obseg letnih prispevkov za financiranje ukrepov, ki so namenjeni družbenemu, gospodarskemu in okoljskemu razvoju območja Železne in Kanalske doline oziroma Nadiških dolin in Terske doline v skladu z 20. členom DZ 26/2007. Iz preglednice izhaja, da je v zadnjih obravnavanih dveh letih (2023–2024) obseg prispevka za Nadiške doline in Tersko dolino narasel v primerjavi s predhodnima letoma 2021–2022 (+ 234.000 EUR), medtem ko se je prispevek za Kanalsko in Železno dolino zmanjšal (– 69.500 EUR).

Preglednica 2: Pregled nakazanih sredstev v obdobju 2021–2024 na podlagi 20. člena DZ 26/2007

	Nakazana sredstva v letu 2021	Nakazana sredstva v letu 2022	Nakazana sredstva v letu 2023	Nakazana sredstva v letu 2024
Kanalska in Železna dolina	624.000 EUR		554.500 EUR	
Nadiške doline in Terska dolina	1.291.000 EUR	115.000 EUR	1.595.500 EUR	45.000 EUR
Skupni znesek	1.915.000 EUR	115.000 EUR	2.140.000 EUR	45.000 EUR
Skupaj 2021–2024: 4.215.000 EUR				

Čeprav v preglednici opazimo določena nihanja višine dodeljenih zneskov, so organizacije – kot sva že poudarili v analizi intervjujev – razmeroma zadovoljne s prejetimi sredstvi. Vendar zatrjujejo tudi, da bi okrepljena finančna podpora nedvomno utrdila in spodbudila razvoj delovanja prejemnikov, ki stremijo k vse večji strokovnosti in kakovosti dejavnosti.

4 Ukrepi na podlagi 22. člena DZ 26/2007

4.1 Financirani projekti in dejavnosti

Prispevke za rezijanščino in jezikovne različice Nadiških dolin ter Terske in Kanalske doline predvideva 22. člen DZ 26/2007. Kriterije in načine financiranja dejavnosti in projektov, namenjenih rezijanščini, določi deželni odbor s posebnim sklepom, s katerim tudi dodeli dotacije za tovrstne dejavnosti. Dalje se financirajo projekti in dejavnosti, namenjeni promociji in spodbujanju rabe narečnih različic Nadiških dolin ter Terske in Kanalske doline, ki jih oblikujejo občine, organizacije in društva na omenjenem območju.

V skladu s tem členom so bili od leta 2021 do 2024 letno nakazani namenski prispevki (2021: Odločba. 1663/AAL; 2022: Odločba 2088/AAL; 2023: Odločba 35436/GRFVG; 2024: Odločba 32856/GRFVG).

Načrtovani in nato izvedeni projekti so bili dokaj raznoliki. V Preglednici 2 povzemava kronološki pregled projektov in dodeljenih zneskov glede na organizacijo in teritorialno razporeditev v obdobju 2021–2024.

Preglednica 3: Kronološki pregled projektov in odobrenih prispevkov po posameznih organizacijah in teritorialni razporeditvi v obdobju 2021–2024.

11

Območje	Organizacija	Projekt	Odobreni prispevki
Leto 2021			
Rezija ⁹	Občina Rezija	<i>Grammatica resiana</i>	15.000,00 EUR
Skupaj			15.000,00 EUR
Nadiške doline in Terska dolina ¹⁰	Kulturno društvo Rečan Aldo Klodič	<i>Piha čez doline</i>	15.000,00 EUR
	Inštitut za slovensko kulturo	<i>Zlate roke</i>	15.000,00 EUR
	Občina Podbonesec ¹¹	<i>Lingua e tradizioni delle Valli del Natisone</i>	15.000,00 EUR
	Center za kulturne raziskave Bardo ¹²	<i>Quattro sentieri. Sulle tracce delle donne dei boschi</i>	15.000,00 EUR
	Centro culturale Jacopo Stellini	<i>Marve</i>	5.000,00 EUR
Skupaj			65.000,00 EUR
Kanalska dolina	-	-	-
Skupaj			-
Skupaj celotno območje 2021			80.000,00 EUR

⁹ Leta 2021 so v podporo rezijanščini prijaviili še tri projekte, in sicer *Skrite baside*, *Trak-piccola audioteca in Po nas za te mlade - Il resiano per i millennials e la generazione Z*. Prva dva nista prejela financiranja zaradi pomanjkanja sredstev, tretji pa je bil zavrnjen v skladu s 4. členom in črko c) 5. člena pravilnika. ¹⁰ V podporo narečnim različicam Nadiške doline je bil leta 2021 prijavljen še projekt *PotiDoVasi 2.0*, ki je bil zavrnjen v skladu s črko g) 5. člena pravilnika. ¹¹ Ital. Comune di Pulfero. ¹² Ital. Centro ricerche culturali di Lusevera.

Leto 2022			
Rezija ¹³	Istituto Zones contenuti culturali (IZCC)	Trak_2022	5.000,00 EUR
Nadiške doline in Terska dolina	Zavod za slovensko izobraževanje	Piha čez doline 2	15.000,00 EUR
	Center za kulturne raziskave Bardo	Quattro sentieri. Sulle tracce delle donne dei boschi	15.000,00 EUR
	Inštitut za slovensko kulturo	Zlate roke	15.000,00 EUR
	Wild Routes APS	Divje korenine - Radici selvagge - Wild roots	15.000,00 EUR
	Občina Podbonesec	Lingua e tradizioni delle valli del Natisone	13.800,00 EUR
	Istituto Zones contenuti culturali (IZCC)	Trak_2022	5.000,00 EUR
	Circolo culturale Jacopo Stellini	Piuramaura	1.200,00 EUR
Skupaj			75.000,00 EUR
Kanalska dolina	-	-	-
Skupaj			-
Skupaj celotno območje 2022			80.000,00 EUR
Leto 2023			
Rezija ¹⁴	Kulturno društvo "Rozajanski Dum"	Na stujmo zabit naš jazek	14.125,50 EUR
	Občina Rezija	Ti stari za te mlade / Gli anziani incontrano i giovani	13.500,00 EUR
Skupaj			27.625,50 EUR

¹³ Leta 2022 je bil v podporo rezijanščini sprejet tudi projekt Progetto sulla grammatica resiana, ki pa financiranja ni prejel zaradi pomanjkanja sredstev. ¹⁴ Leta 2023 je bil v podporo rezijanščini sprejet tudi projekt Lisčica, ki pa financiranja ni prejel zaradi pomanjkanja sredstev.

Nediške doline in Terska dolina	Inštitut za slovensko kulturo	<i>Dikle zgodovina spominov / Dalla memoria alla storia</i>	15.000,00 EUR
	Zavod za slovensko izobraževanje	<i>Piha čez doline 3</i>	15.000,00 EUR
	Center za kulturne raziskave Bardo	<i>Quattro sentieri. Sulle tracce delle donne dei boschi. Terza edizione</i>	15.000,00 EUR
	Circolo culturale Jacopo Stellini	<i>Biela Uodà</i>	7.374,50 EUR
Skupaj			52.374,50 EUR
Kanalska dolina		-	-
Skupaj			-
Skupaj celotno območje 2023			80.000,00 EUR
Leto 2024			
Rezija	APS Krama, mercanti di storie ETS	<i>Shakespeare po nās</i>	15.000,00 EUR
	Občina Rezija	<i>Ti stari anu ti mladi wkop - Anziani e giovani insieme</i>	13.000,00 EUR
	Kulturno društvo "Rozajanski dum"	<i>Na stujmo zabit nāš jazek 2</i>	5.110,00 EUR
Skupaj			33.110,00 EUR
Nediške doline in Terska dolina ¹⁵	Zavod za slovensko izobraževanje	<i>Piha čez doline 4</i>	15.000,00 EUR
	Wild Routes APS	<i>Divje korenine - Radici selvagge - Wild roots</i>	15.000,00 EUR
	Center za kulturne raziskave Bardo	<i>Terska Diskografija</i>	15.000,00 EUR
	Associazione Pro Loco Alta Val Torre - Lusevera	<i>Le vie dei contrabbandieri - Tihotapske poti</i>	1.890,00 EUR
Skupaj			46.890,00 EUR
Kanalska dolina		-	-
Skupaj			-
Skupaj celotno območje 2024			80.000,00 EUR

¹⁵ V podporo narečnim različicam Nadiške doline je bil leta 2024 sprejet tudi projekt Isica Bisica, ki pa ni prejel financiranja zaradi pomanjkanja sredstev.

4.2 Ocene predstavnikov upravičenih organizacij

4.2.1 Postopek dodeljevanja sredstev

Predstavniki vseh sedmih sodelujočih organizacij navajajo, da je razpisni postopek preprost, informacije so pregledne in lahko dostopne. Vsi so izrazili zadovoljstvo tudi v zvezi s komunikacijo z deželno upravo.

Tri organizacije so izrazile kritiko o časovnici, s katero je določeno podeljevanje sredstev. Sogovornika iz združenja PS Krama, mercanti di storie ETS sta izpostavila, da zaradi poznega nakazila sredstev ne zmorejo organizirati dejavnosti v poletnih mesecih in se zato soočajo z vse manjšo udeležbo na projektnih prireditvah. Poleg priložnostnih obiskovalcev se v poletnih mesecih v doline vračajo izseljenci in napolnijo vasi. Prilagoditev časovnice s premikom nakazovanja dotacij na začetek leta bi torej pripomogla k vidljivosti projektov in sami obiskanosti teh območij.

Do podobnih ugotovitev so prišli tudi na Inštitutu za slovensko kulturo in Zavodu za slovensko izobraževanje. Aktivnosti in projekte so v času od oddaje prijave in do prejetja sredstev prijavitelji kljub vsemu izvajali, morebitna zavrnitev prijave pa je lahko negativno vplivala na delovanje organizacij. Sogovornika z Inštituta za slovensko kulturo sta poudarila, da je delovanje organizacije živo in dinamično, kar zahteva neprekinjeno dejavnost in posledično sprotno kritje vseh stroškov, povezanih z izpeljavo dogodkov, vključno s stroški za plačila sodelavcev. Osebe je omenila tudi sogovornica iz Zavoda za slovensko izobraževanje, ki je izpostavila, da projektne dejavnosti izvajajo tudi prostovoljci. Razpis zahteva vnaprejšnjo natančno opredelitev števila sodelavcev pri posameznem projektu, kar je zaradi variabilne razpoložljivosti možnih sodelavcev, posebej prostovoljcev, težko predvideti.

14

Pripombe sta posredovala tudi predstavnika APS Krama, mercanti di storie ETS, ki sta kot težavo izpostavila omejitve pri sklepanju partnerstev. Ta namreč predvideva, da določena organizacija lahko nastopa kot partnerica samo v enem projektu. Zaradi skromnega števila društev, ki delujejo na tem območju, ta pogoj krepí občutek pomanjkanja sodelovanja. Težave z vzpostavljanjem partnerstev je omenila tudi sogovornica iz združenja Rozajanski dum, in sicer so organizacije, ki sklepajo partnerstva v več pokrajinah, deležne višjega točkovanja. Tak pristop načeloma podpira sodelovanje med različnimi člani skupnosti, vendar je zaradi nezanemarljivih geografskih razdalj med njimi uresničevanje dejavnosti zahtevno. Omenja tudi, da so bili postopki podeljevanja sredstev pred ukinitvijo pokrajin veliko preprostejši; po tem se je količina dela povečala, delo pa je postalo še bolj zapleteno.

Županja Občine Rezija je izpostavila morebitno oviro, ki jo lahko predstavlja subjektivno razumevanje pojmov v razpisu. Leta 2022 je na primer občina oddala prošnjo za izvedbo projekta, ki je predvideval poglobljeno študijo rezijanske slovnice. Projekt je bil zavržen zaradi »pomanjkanja inovativnosti«, čeprav je po mnenju snovalcev projekta temeljito raziskovanje in razvoj rezijanščine nujno in nadvse inovativno. Županja pojasnjuje, da se znotraj manjšinske skupnosti dojemanje prioritet najverjetneje razlikuje od dojemanja znotraj večinskega prebivalstva. Izrazila je obžalovanje, ker se zaradi tovrstnih neskladij projekti ne izvedejo.

4.2.2 Upravljanje sredstev

Večina predstavnikov v raziskavi sodelujočih organizacij je zatrdila, da jim prejeta sredstva zadostujejo. Nasprotno pa združenje APS Krama, mercanti di storie ETS izjavlja, da prejeti prispevki ne pokrivajo finančnih potreb projekta. Zato sofinanciranje takih projektov navadno zagotavljajo partnerji iz lastnih proračunskih sredstev. Tudi sogovornici z Občine Rezija sta izpostavili, da bi višji prispevki pozitivno vplivali na kakovostnejše oblikovanje projektov in zagotovili njihovo trajnost. Zavod za slovensko izobraževanje izpostavlja, da je finančni vidik pomemben predvsem zaradi kadrovanja. Višja sredstva bi namreč omogočila zaposlitev kadrov, ki bi se ciljno ukvarjali s projektnim delom. Tudi Inštitut za slovensko

kulturo poudarja, da dodeljeni prispevki ne omogočajo izvedbe večjih projektov v celoti. Organizacije ciljajo na izboljševanje kakovosti ponudbe in morebitne dodatne dotacije bi jim izredno koristile.

Vse financirane projekte so izvajalci izpeljali.¹⁶ Pri tem velja izpostaviti primer Inštituta za slovensko kulturo, ki je leta 2022 prejel sredstva za izvedbo projekta Zlate roke. Projekt je bil že izveden, ko je deželna uprava zahtevala povračilo celotnega zneska, in sicer v skladu s VII. in VIII. poglavjem Pravilnika o odobritvi finančnih sredstev za spodbujanje rezijanščine, jezikovnih različic Nadiških in Terskih dolin ter Kanalske doline.¹⁷ Inštitut je sicer omenil, da se je preklic financiranja zgodil zaradi zamude pri objavah o poteku projekta na spletni strani organizacije ter zaradi izvedbe nezadostnega števila predvidenih srečanj za predstavitev rezultatov projekta. Ta dva kriterija sicer nista izrecno omenjena v VII. poglavju pravilnika, ki obravnava vprašanje Preklicev, preverjanja in kontrole, ali v VIII. poglavju, ki določa Obveznosti upravičencev. Predstavniki Inštituta za slovensko kulturo so se posvetili reševanju primera, vendar so ostale posledice nespremenjene.

4.2.3 Vpliv izvajanja ukrepov na skupnost z vidika jezikovne politike

Vse organizacije v tovrstnih oblikah financiranja prepoznavajo izreden potencial, predvsem zaradi spodbujanja razvoja in promocije lokalnih skupnosti ter lokalnih narečnih razlik.

Sogovornici z Občine Rezija sta glede vpliva ukrepov, izhajajočih iz navedene zakonodaje, posebej izpostavili dejstvo, da se problematika rezijanščine zaradi drugih vse večjih težav, ki so povezane predvsem z izseljevanjem in sorodnimi družbeno-geografskimi izzivi, zapostavlja. Povedali sta, da ima rezijanska skupnost trdne korenine in čuti potrebo po kolektivnem premoščanju zahtevnih preizkušenj. Možnost izvajanja tovrstnih ukrepov zagotavlja vitalnost skupnosti, jo opolnomoči, da varuje in obenem načrtuje vizijo sedanjosti in prihodnosti.

Predstavniki Inštituta za slovensko kulturo izpostavljata, da so nekateri večji projekti, ki so jih izvedli v preteklih letih, okrepili tudi čezmejno sodelovanje. Na tak način je postal potencial Inštituta tudi širše zaznaven. Veliko dejavnosti posvečajo promociji kulture in krajevnih narečnih razlik, ki jih povezujejo z napredkom gospodarstva in skupnosti nasploh.

Kulturno društvo Rečan Aldo Klodič in Center za kulturne raziskave Bardo izpostavljata, da je tovrstno financiranje koristno in nujno za ozaveščanje o narečnih razlikah, kar še dodatno opolnomoči lokalno slovensko skupnost.

4.2.4 Splošna priporočila

Rozajanski dum opozarja na nujnost soudeležbe strokovnjakov za rezijanščino in slovenska narečja pri samem oblikovanju razpisa, ki bi na tak način bolj strokovno in ciljno pripomogel k razvoju in ohranjanju narečij. Občina Rezija poudarja, da bi ji morebitna dodatna sredstva lahko izjemno koristila. Zavod za slovensko izobraževanje pa spodbuja k poenostavitvi kriterijev razpisa. Organizacije so primorane posvetiti veliko pozornosti pravilnemu izpolnjevanju zahtev, zaradi tega pa zanemarjajo dejanske potrebe projektov in organizacij samih. Veliko je formalnosti, ki zasenčijo namen razpisa. Zavod spodbuja tudi segment povezovanja med organizacijami. Menijo, da bi bilo dobro, če bi delovanje na tem območju izkoristili za namene povezovanja in krepitve vezi.

¹⁶ Glej pripombe k Preglednici 3 za pregled projektov, ki niso bili potrjeni ali niso prejeli financiranja.

¹⁷ Pravilnik o odobritvi finančnih sredstev za spodbujanje rezijanščine, jezikovnih različic nadiških in terskih dolin ter kanalske doline iz tretjega odstavka 22. člena Deželnega zakona št. 26 z dne 16. 11. 2007 (Deželna pravila o varstvu slovenske jezikovne manjšine).

Inštitut za slovensko kulturo predlaga prilagoditve v deželni pravilnik, posebej za odpravo neskladja med rokom začetka izvajanja projektov in rokom prejema sredstev. Izredno koristno bi bilo, če bi bila sredstva nakazana že na začetku leta, kar bi organizacijam zagotovilo načrtovanje delovanja na podlagi lastnih zmožnosti. Omenjeni predlog podpirata tudi Zavod za slovensko izobraževanje in APS Krama, mercanti di storie ETS.

Kulturno društvo Rečan Aldo Klodič in Center za kulturne raziskave Bardo nista podala nobenih predlogov.

4.3 Ocene odgovornih za postopke dodeljevanja sredstev

Tretji odstavek 22. člena DZ 26/2007 predvideva, da se z deželnim pravilnikom določijo merila in način dodeljevanja dotacij ter roki in oblika predložitve prijav in obračuna. Zaradi pripombe prejemnikov subvencij po prilagoditvi časovnice, na podlagi katere se nakazujejo sredstva, sva pridobili mnenje vodje Službe za manjšinske jezike in deželne rojake v tujini Avtonomne dežele FJK, v katerem je ocenil, da objava letnih razpisov za dodeljevanje prispevkov iz 22. člena ni najustreznejša rešitev. Ugotavlja namreč, da je tak postopek za prejemnike sredstev težaven, ker se termini razpisa spreminjajo vsako leto. Da bi prejemnikom zagotovili večjo mero stabilnosti, je deželna uprava sicer določila fiksen termin za oddajo vlog. Prav tako ostaja fiksen tudi datum za predložitev obračunov zaradi zagotavljanja kontinuitete, ki organizacijam omogoča večjo stabilnost.

Spodnja preglednica ilustrira dinamiko dodeljevanja sredstev v skladu z 22. členom z vidika dolgoročnosti. Prva dva stolpca prikazujeta podatke iz analize, ki sta jo Ilaria Ciccone in Živa Gruden pripravili za drugo Deželno konferenco leta 2017. Takrat sta ugotovili, da je obseg dotacij v letih pred konferenco postopoma upadal. Nakazana sredstva v obdobju 2012–2016 so bila namreč veliko skromnejša od sredstev v obdobju 2008–2011, kar je povzročilo določeno mero nezadovoljstva med intervjuvanimi tedanjimi prejemniki.

16

Preglednica 4: Pregled dodeljenih sredstev na podlagi 22. člena za daljše obdobje

	Zbrani podatki za drugo Deželno konferenco leta 2017		Dodeljena sredstva v obdobju 2021–2024
	Dodeljena sredstva v obdobju 2008–2011	Dodeljena sredstva v obdobju 2012–2016	
Kanalska dolina	108.800 EUR	76.000 EUR	0 EUR
Rezija	128.800 EUR	81.000 EUR	80.735 EUR
Nadiške doline in Terska dolina	158.000 EUR	122.440 EUR	224.264 EUR ¹⁸
Skupni znesek	395.600 EUR	279.440 EUR	305.000 EUR

Če pri omenjeni longitudinalni primerjavi upoštevamo tudi sodobnejše podatke dodeljenih sredstvih v zadnjem štiriletju (2021–2024), ki sva jih tu analizirali, opazimo, da je obseg teh prispevkov v zadnjem obdobju narastel v primerjavi s petletnim obdobjem 2012–2016, in sicer za 25.560 evrov. Zanimiva je ugotovitev, da v zadnjem obdobju prvič niso dodelili sredstev organizacijam iz Kanalske doline, ker s tega območja ni bila podana nobena vloga za financiranje. Nihanja v višini dejansko nakazanih sredstev so zato lahko tudi odraz spreminjajočih se potreb in načrtov vpletenih organizacij oziroma njihovega namena za razvijanje dejavnosti, ki so predmet subvencioniranja. Po drugi strani pa tudi drži, da sva pri analizi rezultatov vseh razpisov, objavljenih v obdobju 2021–2024, zasledili primere projektov, ki so bili odobreni, vendar niso prejeli financiranja zaradi pomanjkanja proračunskih sredstev.

¹⁸ Vsota ne upošteva zneska 15.000 evrov, ki ga je moral Inštitut za slovensko kulturo vračati deželni upravi leta 2022.

5 Sklepne ugotovitve

Pričujoči pregled izvajanja ukrepov za rezijanščino ter jezikovnih različic Nadiških dolin, Terske in Kanalske doline zaključujemo z nekaterimi sklepnimi ugoditvami, ki se še najbolj navezujejo na zbrana pričevanja predstavnikov nosilcev financiranih projektov. Ponoviti je treba, da so organizacije, ki so deležne prispevkov, tako v skladu z 20. kot tudi z 22. členom DZ 26/2007, izrazile relativno zadovoljstvo s postopkom dodeljevanja sredstev. Nepremostljivih težav iz izvedenih intervjujev nisva razbrali, pač pa so intervjuvanci izpostavili le nekatere kritične točke ali predloge izboljšav, ki jih povzemamo v spodnji preglednici.

Preglednica 5: Povzetek kritičnih točk in/ali predlogi izboljšav v zvezi z dodeljevanjem sredstev iz 20. oziroma 22. člena DZ 26/2007

Kritične točke na podlagi 20. člena DZ 26/2007	
17	• Pomanjkljivo je posvetovanje z lokalnimi akterji, predvsem s skupnostma gorskega območja, in sicer glede ciljne uporabe in namembnosti sredstev. • Časovnica, na kateri temelji postopek dodeljevanja sredstev, ne ustreza potrebam organizacij. Ključno bi bilo prejemanje sredstev že na začetku leta, kar bi omogočilo ciljno načrtovanje projektov, ustrezno razporeditev dejavnosti in kontinuiteto delovanja. • Občutno je pomanjkanje strokovnega kadra, kar ob nenehno spreminjajoči se zakonodaji povzroča upočasnjevanje izvajanja projektov.
Kritične točke na podlagi 22. člena DZ 26/2007	
18	• Višina dodeljenih prispevkov v nekaterih primerih ne zadošča za kritje vseh finančnih potreb, posebej pri večjih projektih. • Časovnica dodeljevanja sredstev ne ustreza potrebam nekaterih organizacij, saj onemogoča njihovo neprekinjeno delovanje in torej pokrivanje stroškov (za izvajanje dejavnosti ter sodelavcev) v vseh projektnih fazah. • Priprava projektne vloge zahteva posredovanje natančnih informacij, ki niso vedno že na voljo in njihova nepopolnost lahko negativno vpliva na končni izid. Vnaprejšnja opredelitev števila sodelavcev projekta je na primer včasih nemogoča, zlasti ko gre za prostovoljce, katerih razpoložljivost je variabilna. • Pri postopku priprave projektne vloge je veliko formalnosti, zaradi česar prijavitelji zapostavljajo dejanske zahteve samih projektov in organizacij. • Pravila o sestavi partnerstev omejujejo potencial možnega sodelovanja in krepijo občutek pomanjkanja sodelovanja in povezanosti. • Zahteva po inovativnosti, ki jo prednostno zagovarjajo razpisi, ima pri lokalnih skupnostih drugačen pomen kot med pripadniki večine. Tovrstne razlike pri interpretaciji lahko povzročijo zavrnitve projektov, ki bi sicer lahko ključno pripomogli k teritorialnemu in jezikovnemu razvoju. • Nekatere organizacije pogrešajo soudeležbo strokovnjakov za rezijanščino in narečne različice pri samem oblikovanju razpisa, kar bi prispevalo k boljšemu opredeljevanju potreb in večji kakovosti samih projektov.

Zbrane ocene so potrdile potrebo po nekaterih izboljšavah. Nekatere so bile že ustrezno obravnavane na drugi Deželni konferenci leta 2017, kot so na primer: a) optimizacija sistema dodeljevanja sredstev, ki jih predvideva 20. člen DZ 26/2007 in ki bi jih bilo treba po možnosti povečati oziroma dopolniti glede na opredeljene strateške cilje celotnega obravnavanega območja b) večja fleksibilnost pri načrtovanju postopkov in pravilnikov, vključno z možnostjo dopolnjevanja projektov z inovativnimi ali dopolnilnimi

elementi, ki sprva niso bili del načrta. To sta bili prednostni potrebi, h katerima je treba dodati še tretjo, ki je bila prav tako izpostavljena pred osmimi leti, in sicer c) prilagoditev časovnice dodeljevanja sredstev, ki naj bolj odgovarja dejanskim potrebam organizacij.

Analiza je pokazala, da je delovanje organizacij v videmski pokrajini, ki prejemajo sredstva na podlagi 20. in 22. člena DZ 26/2007, živo in razvejano ter v manjšinskem kontekstu bistveno za razvoj okolja in jezika, kar udejanjajo s financiranimi družbenimi, gospodarskimi in jezikovnimi dejavnostmi. Dojemanje prednostnih nalog in načini izvajanja ukrepov se zlasti med odločevalci in načrtovalci postopkov na eni strani ter konkretnimi izvajalci projektov in prejemniki prispevkov na drugi lahko pomenljivo razlikuje. Zaradi tega so fleksibilnost, redna komunikacija in soočanje med različnimi soudeleženi akterji ključnega pomena za načrtovanje strateških in učinkovitih ukrepov, ki lahko temeljito prispevajo k družbenemu, gospodarskemu in okoljskemu razvoju obravnavanih območij in ohranjanju njihove značilne jezikovne raznolikosti.

Bibliografija

Avtonomna dežela Furlanija – Julijska krajina (2023), *Predpisi o varstvu Slovencev v Italiji: Statut Avtonomne dežele FJK, Zakon 482/1999, Zakon 38/2001, Deželni zakon 26/2007, UPR z dne 12. 9. 2007*. II. izdaja, Trst: Tiskovni center Avtonomne dežele Furlanije – Julijske krajine. https://www.regione.fvg.it/rafv/export/sites/default/RAFGV/cultura-sport/patrimonio-culturale/comunita-linguistiche/FOGLIA25/allegati/La_normativa_di_tutela_degli_sloveni_in_Italia_2_ed._2023.pdf

Avtonomna dežela Furlanija – Julijska krajina (2025) *Pravilnik o odobritvi finančnih sredstev za spodbujanje rezijanščine, jezikovnih različic Nadiških in Terskih dolin ter Kanalske doline iz tretjega odstavka 22. člena Deželnega zakona št. 26 z dne 16. 11. 2007 (Deželna pravila o varstvu slovenske jezikovne manjšine)*. https://www.regione.fvg.it/rafv/export/sites/default/RAFGV/cultura-sport/patrimonio-culturale/comunita-linguistiche/FOGLIA32/allegati/Regolamento_Pravilnik_DEF.PDF

Brezigar S. (2017), *Slovenska skupnost v Italiji med preteklostjo in prihodnostjo*. V: N. Bogatec in Zaira Vidau (ur.), *Skupnost v središču Evrope. Slovenci v Italiji od padca Berlinskega zidu do izzivov tretjega tisočletja*. Trst, ZTT: Slori.

Ciccione I. in Gruden Ž. (2017), *Pregled izvajanja ukrepov v korist rezijanščine ter jezikovnih različic nediških dolin, terske in kanalske doline*, v A. Janežič in D. Jagodic (ur.), *Druga deželna konferenca o zaščiti slovenske jezikovne manjšine*. Gorica in Trst, Deželni svet FJK : Slori. https://www.slوري.org/wp-content/uploads/2021/10/de%C5%BEelna_konferenca_referati_slori.pdf

Pravne podlage dodeljenih prispevkov v skladu z 20. čl. DZ 26/2007:

19

Leto 2021:

Deželni zakon št. 26/2020, čl. 10, odst. 123-133, Avtonomna dežela Furlanija – Julijska krajina. <https://lexview-int.regione.fvg.it/fontinormative/xml/xmllex.aspx?anno=2020&legge=26>

Leto 2022:

Deželni zakon št. 24/2021, čl. 10, odst. 26 in 29, Avtonomna dežela Furlanija – Julijska krajina. <https://lexview-int.regione.fvg.it/fontinormative/xml/xmllex.aspx?anno=2021&legge=0024>

Leto 2023:

Deželni zakon št. 13/2023, čl. 9, odst. 25-31, Avtonomna dežela Furlanija – Julijska krajina. <https://lexview-int.regione.fvg.it/FontiNormative/xml/xmlLex.aspx?anno=2023&legge=0013&id=art6&fx=art>

Deželni zakon št. 22/2022, čl. 10, odst. 12, črka h), Avtonomna dežela Furlanija – Julijska krajina. <https://lexview-int.regione.fvg.it/FontiNormative/xml/xmlLex.aspx?anno=2022&legge=0022&id=art6&fx=art#art6-com24>

Deželni zakon št. 22/2022, čl. 10, odst. 22, Avtonomna dežela Furlanija – Julijska krajina. <https://lexview-int.regione.fvg.it/FontiNormative/xml/xmlLex.aspx?anno=2022&legge=0022&id=art6&fx=art#art6-com24>

Leto 2024:

Deželni zakon št. 16/2023, čl. 9, odst. 113, črka h), Avtonomna dežela Furlanija – Julijska krajina. <https://lexview-int.regione.fvg.it/FontiNormative/xml/xmlLex.aspx?anno=2023&legge=16&fx=art&lista=0&lang=ita#art12>

Deželni zakon št. 16/2023, čl. 9, odst. 116, Avtonomna dežela Furlanija – Julijska krajina. <https://lexview-int.regione.fvg.it/FontiNormative/xml/xmlLex.aspx?anno=2023&legge=16&fx=art&lista=0&lang=ita#art12>

